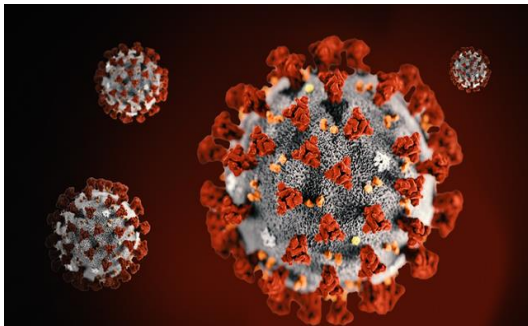

อนาคตอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยสู่ยุค “New Normal”

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมการผลิตขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างการผลิตที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกันอย่างครบวงจร ประกอบไปด้วยอุตสาหกรรมย่อยต่าง ๆ ในขั้นตอนการผลิตตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำ ได้แก่ การผลิตเส้นใย และการปั่นด้าย แล้วจึงส่งผลผลิตที่ได้ต่อไปยังอุตสาหกรรมกลางน้ำ คือ การทอผ้า ถักผ้า ผ้าไม่ถักไม่ทอ (Nonwoven) รวมถึงการฟอกย้อม พิมพ์ และตกแต่งสำเร็จ และขั้นตอนสุดท้าย คือ อุตสาหกรรมปลายน้ำ โดยการนำวัตถุดิบจากชั้นกลางน้ำมาทำการออกแบบสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม ผลิตเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป หรือผลิตภัณฑ์สิ่งทอสำเร็จรูปอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการใช้งาน

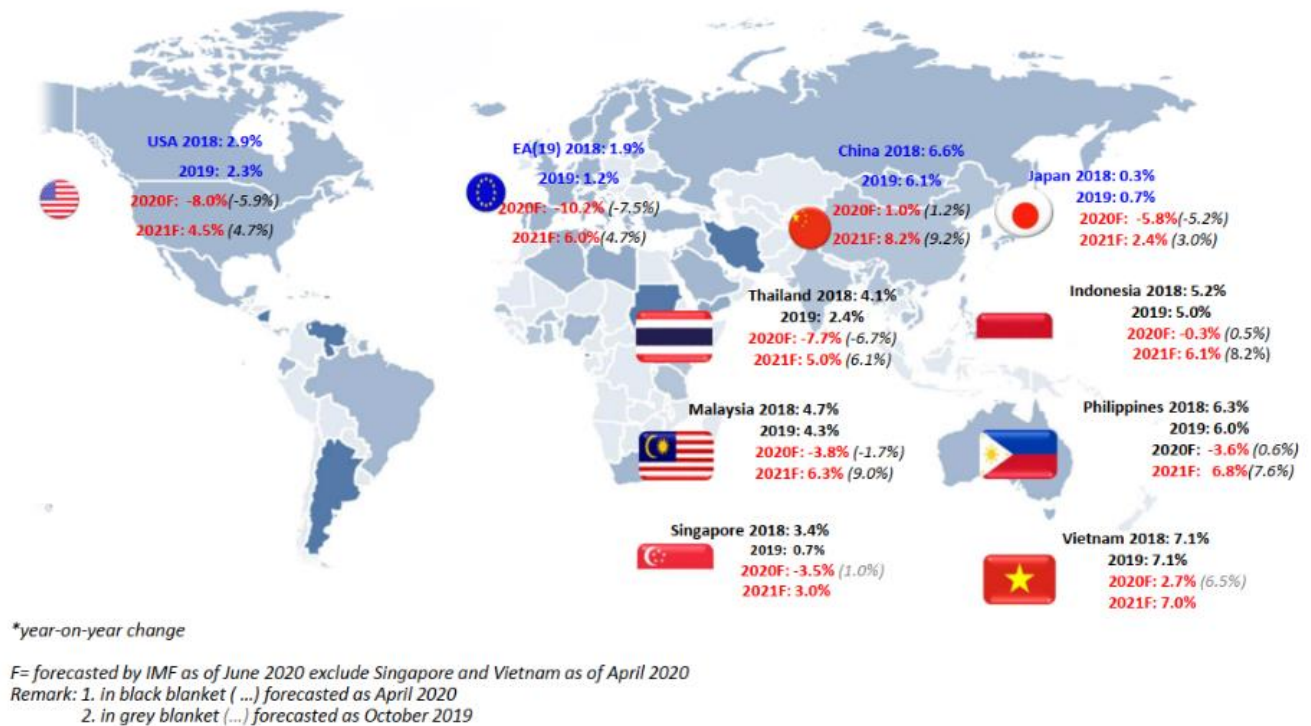
ทุกท่านคงทราบกันดีว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญกับประเทศไทย ทั้งในแง่ของการสร้างรายได้จากการส่งออก และการเป็นแหล่งรองรับแรงงานจำนวนมาก ข้อมูล ณ สิ้นปี 2562 มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม 4,829 โรงงาน คนงานประมาณ 460,000 คน และมีเงินลงทุน 205,600 ล้านบาท แต่ก็คงปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่าเรากำลังประสบปัญหาในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสงครามหรือมาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ สถานการณ์เศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและของประเทศคู่ค้าสำคัญ อาทิ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ **โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา หรือ COVID-19** ตั้งแต่ปลายปี 2562 ที่ได้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงในทุกอุตสาหกรรม จนนำไปสู่การบัญญัติคำศัพท์ใหม่ว่า “New Normal” หรือ “ความปกติรูปแบบใหม่” ที่หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตแบบใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบทำให้ความต้องการหรือพฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป เช่น

การให้ความสำคัญกับความปลอดภัยต่อสุขภาพและชีวิต มีการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อปกป้อง ป้องกันตัวเองลดความเสี่ยงจากการติดเชื้อโรคหรือมลภาวะคุกคาม การปรับพฤติกรรมในการเว้นระยะห่างทางสังคม การจับจ่ายใช้สอยในอดีตที่นิยมเดินหาซื้อสินค้าตามตลาด ห้างร้าน ก็เริ่มหันมาซื้อของออนไลน์มากขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีความเข้าใจในความต้องการ และพฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างลึกซึ้งเพื่อปรับตัวและพลิกวิกฤตเป็นโอกาสให้สามารถดำรงอยู่รอดต่อไปได้

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสถานการณ์เศรษฐกิจโลกปัจจุบันได้รับผลกระทบจากหลายปัจจัย แต่ปัจจัยที่สำคัญที่ได้ส่งผลกระทบในขณะนี้ คือ โควิด-19 เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกเป็นอย่างมาก ทั้งในแง่ของการส่งออกและการลงทุน ได้มีสำนักวิเคราะห์เศรษฐกิจต่าง ๆ คาดการณ์ผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลก ในปี 2563 และ 2564 โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ได้คาดการณ์การเติบโตของเศรษฐกิจโลกในปี 2563 จะปรับตัวลดลงร้อยละ 4.9 เมื่อเทียบกับปีก่อน ซึ่งประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และจีน มีผลิตภัณฑ์มวลรวมร้อยละ -8.0 -10.2 และ 1.0 ตามลำดับ ส่วนคาดการณ์การเติบโตของเศรษฐกิจโลก ในปี 2564 จะกลับมาขยายตัวร้อยละ 5.4 โดยสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และจีน มีผลิตภัณฑ์มวลรวมร้อยละ 4.5 6.0 และ 8.2 ตามลำดับ

หากวิเคราะห์การคาดการณ์การเติบโตของ GDP ในประเทศคู่ค้าสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยพบว่าในปี 2563 จะมีประเทศจีนและเวียดนามที่ GDP ยังสามารถขยายตัวได้ร้อยละ 1.0 และ 2.7 ตามลำดับ แต่ในปี 2564 คาดการณ์ว่าทุกประเทศน่าจะกลับมาขยายตัวได้ โดย GDP อยู่ในช่วงร้อยละ 2.4-8.2 ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 : คาดการณ์ GDP ประเทศคู่ค้าสำคัญในปี 2563 และ 2564 (ที่มา : CIMB Thai Research)

ภาพรวมการค้าของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย

ในช่วงต้นปี 2563 ที่ผ่านมา ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายสินค้าต้องหยุดการประกอบกิจการชั่วคราวหรือลดกำลังการผลิตลง เนื่องจากมาตรการป้องกันของโควิด-19 ตามนโยบายของรัฐบาล อีกทั้งการแพร่ระบาดในต่างประเทศที่ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มทั่วโลกลดลง สำหรับประเทศไทยพบว่าภาพรวมการส่งออกสะสมในครึ่งปีแรกของปี 2563 ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยร้อยละ 16.9 เป็นผลจากผู้ผลิตถูกยกเลิกคำสั่งซื้อจากแบรนด์สินค้าต่าง ๆ ที่ต้องปิดหน้าร้านค้าหรือในห้างสรรพสินค้า และปัญหาการจัดส่งสินค้าที่ไม่สามารถจัดส่งได้ตามรอบระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งส่งผลกระทบต่อ Supply chain ทั้งระบบของอุตสาหกรรมสิ่งทอทั่วโลก สะท้อนได้จากมูลค่าการส่งออก-นำเข้าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยในปี 2563 ครึ่งปีแรก ตั้งแต่เดือนมกราคม - มิถุนายน ที่ลดลง ดังนี้

- **การส่งออก** มีมูลค่า 2,856.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงร้อยละ 16.9 แบ่งเป็น
 - 1) กลุ่มสิ่งทอ (เส้นใย เส้นด้าย ผ้าผืน) มีมูลค่า 1,780.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงร้อยละ 18.9
 - 2) กลุ่มเครื่องนุ่งห่ม มีมูลค่า 1,075.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงร้อยละ 13.3
- **การนำเข้า** มีมูลค่า 2,206.0 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงร้อยละ 18.6 แบ่งเป็น
 - 1) กลุ่มสิ่งทอ (เส้นใย เส้นด้าย ผ้าผืน) มีมูลค่า 1,455.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงร้อยละ 21.9
 - 2) กลุ่มเครื่องนุ่งห่ม มีมูลค่า 750.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงร้อยละ 11.5

	Export	% Δ YoY	Import	% Δ YoY	Balance of Trade
(Jan. - Jun. 2020)	2,856.8	-16.9	2,206.0	-18.6	650.8
Textile	1,780.9	-18.9	1,455.2	-21.9	325.7
Clothing	1,075.9	-13.3	750.8	-11.5	325.1

รูปที่ 2 : มูลค่าการส่งออก-นำเข้า อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยในเดือน ม.ค.-มิ.ย. 2563

สำหรับภาพรวมของการส่งออก-นำเข้า ผลลัพธ์ที่สะท้อนทางการแพทย์ ประเทหน้ากากอนามัยในครึ่งปีแรก ตั้งแต่เดือนมกราคม - มิถุนายน 2563 เป็นสินค้าที่มีศักยภาพทางการตลาด มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น ดังนี้

- **หน้ากากชนิดที่ใช้ในห้องผ่าตัด (HS code : 6307.90.40)**
 - 1) การส่งออก มีมูลค่า 2.2 ล้านเหรียญสหรัฐ มีปริมาณ 153.8 ตัน เพิ่มขึ้น ร้อยละ 8,352.6
 - 2) การนำเข้า มีมูลค่า 10.3 ล้านเหรียญสหรัฐ มีปริมาณ 167.1 ตัน เพิ่มขึ้น ร้อยละ 51.8
- **หน้ากากอนามัยป้องกันฝุ่นควันหรือสารพิษที่เป็นพิษ (HS code : 6307.90.90.001)**
 - 1) การส่งออก มีมูลค่า 33.1 ล้านเหรียญสหรัฐ มีปริมาณ 1,393.4 ตัน เพิ่มขึ้น ร้อยละ 280.0
 - 2) การนำเข้า มีมูลค่า 23.3 ล้านเหรียญสหรัฐ มีปริมาณ 445.4 ตัน เพิ่มขึ้น ร้อยละ 14.9

อนาคต...ของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจะไปทิศทางใด

ถึงแม้ว่าหลายประเทศต่างเริ่มผ่อนคลายการ Lockdown ลง ส่งผลให้สถานประกอบการ ธุรกิจและร้านค้าต่างทยอยกลับมาเริ่มเปิดทำการใหม่อีกครั้ง แต่การดำเนินธุรกิจหรือการผลิตสินค้าต่าง ๆ ย่อมมีความเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบเดิม จึงจำเป็นที่ภาคอุตสาหกรรมต้องให้ความสำคัญในการพัฒนารูปแบบการจัดการบริหารจัดการ นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาใช้เพื่อปรับตัวให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่ปรับเปลี่ยนไปในยุค New Normal ซึ่งในบทความนี้จะขอนำแนวคิดของ ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในการหาโอกาสจากวิกฤตที่เกิดขึ้น โดยนำแนวคิด “7 ขยับ ปรับเปลี่ยนโลก หรือ 7 Major Shifts” มาใช้เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้หลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. จาก Free Market Model ไปสู่ Co-Creative Model จากแนวคิดตลาดเสรีที่เน้นการสร้างอำนาจเหนือตลาด ไปสู่แนวคิดร่วมสร้างสรรค์ที่เน้นการปลดปล่อยพลังปัญญามนุษย์
2. จาก Competitive Mode of Production & Consumption ไปสู่ Collaborative Mode of Production & Consumption จากการแข่งขันผลิต/แข่งขันบริโภค ไปสู่การประสาน ร่วมมือ และแบ่งปัน
3. จาก Economic Growth ไปสู่ Thriving in Balance จากการเน้นความเติบโตทางเศรษฐกิจ ไปสู่การสร้างสมดุล ระหว่างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ความอยู่ดีมีสุขในสังคม ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม บนฐานรากของภูมิปัญญามนุษย์
4. จาก People for Growth ไปสู่ Growth for People จากการมองคนเป็นทรัพยากร/ปัจจัย การผลิตเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ ไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อเอื้อการเติมเต็มศักยภาพและการปลดปล่อยพลังของมนุษย์
5. จาก Economic Life ไปสู่ Hygienic Life จากชีวิตที่มุ่งหวังความร่ำรวยทางวัตถุ ไปสู่ชีวิตที่สมดุล เน้นความร่มรวยทางจิตใจ
6. จาก Linear Economy ไปสู่ Circular Economy จากระบบเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการผลิต โดยนำทรัพยากรมาใช้อย่างไม่ยั้งคิด ไปสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่เน้นความประหยัดในปัจจัยนำเข้า มีประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต และประโยชน์สูงสุดในผลผลิต และนำสิ่งเหลือใช้กลับมาทำประโยชน์ใหม่ เน้นความยั่งยืน
7. จาก Exploitation of the Commons ไปสู่ Remedy of the Commons จากการมุ่งใช้ประโยชน์จากส่วนรวม ไปสู่การฟื้นฟู เยียวยา รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม

รูปที่ 3 : แนวคิด 7 ขยับ ปรับเปลี่ยนโลก (ที่มา : ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์)

จากที่กล่าวมา สิ่งหลายท่านให้ความสนใจหลังจากการเกิดวิกฤตโควิด-19 ในครั้งนี้ คือ การฟื้นตัวของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจะกลับมาอย่างไร การฟื้นตัวนั้นจะเป็นไปในรูปแบบใด และมีทิศทางมุ่งเน้นไปทิศทางใดนั้น สรุปได้ ดังนี้

ภาครัฐบาล

1. ผลักดันให้เกิด New supply chain โดยการสร้างคลัสเตอร์สิ่งทอทางการแพทย์ ที่เชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม องค์กรด้านการแพทย์ และอุตสาหกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพัฒนาการผลิต ตั้งแต่ระดับเส้นใย ผ้าผืน ตลอดจนสิ่งทอทางการแพทย์ และสิ่งทอด้านสุขอนามัยเพื่อรองรับสังคมสูงวัย เพื่อให้สามารถผลิตในประเทศได้ตลอด Supply chain

2. ผลักดันให้เกิด Product Quality & Standard โดยสนับสนุนห้องปฏิบัติการทดสอบ (Testing Lab) สำหรับทดสอบ Medical Textile และผลิตภัณฑ์สิ่งทอทางการแพทย์ชนิดอื่น ๆ ให้ได้มาตรฐาน

ภาคเอกชน

1. ผู้ประกอบการต้องปรับตัวเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในระบบ Supply Chain มากขึ้น โดยการลดเวลาในการนำสินค้าออกสู่ตลาด และการปรับตัวให้เข้ากับแนวโน้มและความต้องการของผู้บริโภคให้มากขึ้น นั่นคือ ทั้งผู้ออกแบบ ผู้ผลิต และผู้จัดจำหน่ายสินค้า จะต้องลดระยะเวลาในการดำเนินการให้เร็วขึ้น โดยสามารถอาศัย Platform ต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการอุดช่องว่างที่เกิดขึ้นในระบบ Supply Chain ของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยพัฒนาการดำเนินธุรกิจและช่องทางการจำหน่าย เช่น

- การประชุมแบบออนไลน์ (Video Conference)
- การนำเทคโนโลยี 3D มาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์
- การจัดแสดงผลงานแฟชั่นโชว์ในรูปแบบเสมือนจริง (Digital showroom) ผ่านทาง Livestream
- การจำหน่ายออนไลน์บน Platform ต่าง ๆ

ซึ่งในช่วงวิกฤตที่ผ่านมาพบว่า มียอดคำสั่งซื้อผ่านระบบออนไลน์มีการใช้งาน Platform เพิ่มขึ้น ประมาณร้อยละ 20 ถือได้ว่าเป็นโอกาสของธุรกิจในการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนเครื่องมือ วิธีการทำงาน และสร้างความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งโอกาสในการพัฒนาเรียนรู้เทคโนโลยีเพื่อสร้างนวัตกรรม และการเติบโตของธุรกิจในอนาคต

2. มุ่งเน้นในการผลิตสิ่งทอเทคนิค (Technical textile) ที่เน้นความปลอดภัยและสุขอนามัยส่วนบุคคล อาทิ สิ่งทอเทคนิคชนิดวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ (Medical textile) เพื่อนำไปใช้ผลิตหน้ากากอนามัย ชุดคลุม PPE ของบุคลากรทางการแพทย์ ที่มีความต้องการเพิ่มขึ้น เนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 และฝุ่น PM 2.5 ที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าเป็นโอกาสในวิกฤตสำหรับอุตสาหกรรมการผลิตเส้นใยสังเคราะห์ ผ้าผืนทั้งชนิดผ้าทอและผ้าไม่ถักไม่ทอ (Nonwoven)

3. การนำคุณสมบัติพิเศษต่าง ๆ เช่น การต้านแบคทีเรีย การสะท้อนน้ำ การป้องกันแสง UV การรักษาความชุ่มชื้นแก่ผิวหนัง หรือคุณสมบัติการแห้งเร็วระบายเหงื่อได้ดี เข้ามาใส่ในผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม รวมถึงพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

รูปที่ 4 : อุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19

วิกฤตโควิด-19 ในครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นโอกาสของภาคอุตสาหกรรมที่จะต้องทบทวนการดำเนินงานเพื่อให้เรามองเห็นจุดอ่อน รากเหง้าของปัญหา ค้นพบจุดแข็งและโอกาส ร่วมกันกำหนดทิศทาง วางกรอบแนวทางในการปรับเปลี่ยนธุรกิจ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เหมือนเดิม เพื่อความอยู่รอดของภาคอุตสาหกรรมที่จะสอดคล้องกับโลกใบใหม่ที่ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป

ดังนั้น “New Normal” หรือ “ความปกติรูปแบบใหม่” ที่จะเกิดขึ้นต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม หลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ผู้ประกอบการที่สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน อาทิ การบริหารจัดการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของ Supply Chain รูปแบบใหม่ที่มีรอบระยะเวลาที่สั้นลง มุ่งเน้นการผลิตสิ่งทอเทคนิคชนิดวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ (Medical textile) การรวมกลุ่มหรือสร้างความร่วมมือกันระหว่างธุรกิจเพื่อจัดซื้อจัดจำหน่ายในการดำเนินงาน เพื่อจัดหาแหล่งวัตถุดิบ/พัฒนาวัตถุดิบใหม่ ๆ ร่วมกัน ลดการพึ่งพาการนำเข้า เน้นการใช้วัตถุดิบ/สินค้าที่ผลิตในประเทศ หรือ Local brand เพราะหากเกิดภาวะการระบาดของโควิด-19 ในรอบที่สอง อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยจะสามารถลดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ทั้งการผลิต การจำหน่าย การขนส่งสินค้า ซึ่งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย

นายปริญทร์ พุทธโชติ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
กองนโยบายอุตสาหกรรมรายสาขา 2

แหล่งข้อมูลอ้างอิง:

1. สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. Fashion Intelligence Unit.
2. โลกเปลี่ยนคนปรับ ความพอเพียงในโลกหลังโควิด. (เมษายน 2563). ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์.
3. สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. สถานการณ์อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เดือนมิถุนายน 2563.